

הַחֶכֶם הַיּוֹמִי

שירת הבקשות

מנהג ישראל

גאולת ישראל

אהבת ישראל

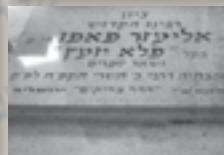
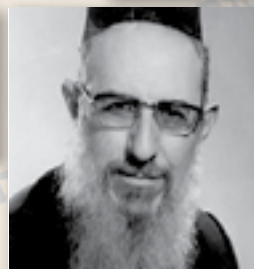
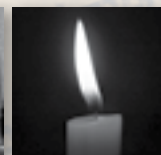
צדקה ומרפא

לימוד התורה

מסורת אבות

כל ישראל חברים
ALLIANCE ISRAËLITE UNIVERSELLE

תאריך

החכם היומי

מסורת שאי אפשר לשכוח

החכם היומי הוא מאגר מידע אינטרנטי נגיש על חכמי ישראל בדורות האחרונים ודברי תורתם בנושאים של 'אהבת ישראל', 'צדקה ומרפא', 'לימוד תורה', 'מנהג ישראל', 'מסורת אבות', 'גאולת ישראל', ו'בין ישראל לעמים', בכל יום נלמד דף על חכם אחר, שאותו יום הוא מועד פקידתו.

מאגר המידע מהווה תשתית ללימוד יומי בבתי כנסת, קהילות ובתי ספר. יום ועוד יום נאסוף את אבני הזיכרון שהתפזרו, ונבנה לנו ממנו בניין עדי עד. יסודתו בהררי קודש, וראשו מגיע השמימה.

ויהי רצון מלפני א-לוהי השמיים לקיים לנו את כל חכמי ישראל, קדושים אשר בארץ המה, בכל מקומות מושבותיהם, וזכותם תעמוד לנו בזה ובבא.

חוברת זו היא חלק מסדרת חוברות שיאירו דבריהם של החכמים על אהבת ישראל, לימוד תורה, צדקה ומרפא ועוד.

© כל הזכויות על התמונות המופיעות בחוברת שמורות לצלמים

41, 36, 14, 4	שמוליק בלמס
37, 22, 18, 17, 7	שלום אריאלי (תפארת הפיוט)
42, 39, 32, 30, 26	ריקי רחמן (מגדל דוד)
45, 44, 42, 38, 34, 29, 28, 25, 24, 21, 20, 16, 12, 10, 6	חנה טייב
	שלומי סעדי ולאה מלמד
40, 9	(בית הכנסת הדמשקאי "שבת אחים")
26	אייל וייס
30, 8	יאיר כוכב

בכל אורך שנות הגלות והפיזור שבין האומות, היה עם ישראל מצטער צער גדול, על כן מיעט בשמחה, ואף תלה הכינורות וכלי הנגינה עד שיביא הגואל וישוב לארצו. מתוך צרתם וכאבם עלתה שוועתם וממעמקים החלו לקרוא אל בוראם שיגאל אותם.

היו מתקבצים בבתי הכנסיות, בחצות הליל, רגע לפני שהאור גובר על החושך, והיחידים מתחברים להמון, קולם כקול ש-די, ולא כאדם הבודד המתפלל ורואה את עצמו כיחיד אצל אביו, אלא רבים הרואים כאבם ושמחתם זה של זה ומתאחדים.

אחדות זו של צרה משותפת ורצון גדול לגאולה הולידו שירה מיוחדת היוצאת מעומק הלב, מגוונת ומתחדשת במילותיה ובנגינתה. בארצות המזרח ובארצות המערב, חיברו פיוטים ישנים עם חדשים, לחנים יהודיים ולחנים עם השפעות ערביות, אנדלוסיות וסופיות. קראו ושוררו בקול גדול את אמונתם שהנה עומד להפציע השחר ואיתו הגאולה.

בחוברת שירת הבקשות, פתחנו שלושה שערים המכניסים את הקורא והלומד לסודה של שירת מיוחדת זו. השער הראשון: שירה - בו מגלים כוחה של שירה המחברת ויוצרת שבת אחים גם יחד. השער השני: בקשה - בו חווים את הקריאה ממעמקים ומרגישים את היציאה מהאור אל החושך. השער השלישי: גאולה - בו מתחברים לחוויית מעין עולם הבא כשיש בה הלל ושבח מתוך הכמיהה לגאולה הפרטית והכללית.

ובכל שער בחרנו מזמורי תהילים מדוד המלך, גדול המשוררים, הבאנו פיוטים הנשזרים בתוך רעיונותיו של השער והצמדנו דברי חכמים המפרשים ומספרים, כך שנדע גדולתה של שירת הבקשות.

ויבוא על הברכה יאיר כוכב על החיבור שעשה בין מופע שירת הבקשות של 'תחריר' ל'חכם היומי' שהוליד חוברת זו.

חיה נאמן

אל מסגרת העליונה הקדומה
עלת תורתך והיא נעלמה. האש
בראשית תורתך והיא נעלמה. האש
מאין תמצא וחלי אמונה. פנים שמקום
רחובות הנגד. חוצאותיה חמשים שערי
ביתך. אמונים נוצר
רב חסד גדול מעל עינים
לעבדך. חסדי ה

סב
סב
סב
סב
סה

שתי את שם
דון יהוד יסד
ושב תהלות
ידיד נפש

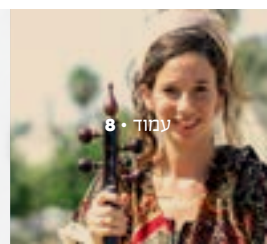
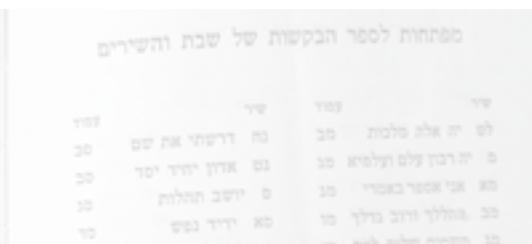

שירה

שבת אחים גם יחד

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ - אֵל בְּקֹדֶשׁ הַלְלוּהוּ בְּרָקִיעַ עֶזְו: הַלְלוּהוּ בַּגְּבוּרָתוֹ
הַלְלוּהוּ בְּרֹב גְּדָלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בַּנֶּגֶל וּבְנֹר:
הַלְלוּהוּ בְּתֵף וּמַחֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעוּגָב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי -
שְׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כָּל הַנְּשֻׁמָּה תִהְלֹל יְ-הֵה הַלְלוּיָהּ:

תהילים, פרק קנ, פס' א-ו

אֶחָדִיל לְצוּר א-ל-חַי יִגְמֹר שְׁנוֹת הַחַל

יוצר יחידתי / רבי משה זכות

יוצר יחידתי לו אתנה דודי
אחסה בזיו סתר עליון בצל שדי

גמור ביום ששי את כל אשר עשה
ראה והנה טוב כל מחזה שדי

למנחלי חסדו גנו מאור טובו
מזהיר בזהר על הרים וזיו שדי

...

אחיל לצור א-ל חי יגמור שנות החל
לשבות בשבתו אז יעלו שדי

רבי משה זכות אמשטרדם, הולנד - מנטובה איטליה,
שפ"ה (1625) - תנ"ח (1697), מגדולי חכמי איטליה, פייטן, מחזאי.

מלמד שהשירה היא יסוד קדושה וסגולת הנבואה

יסוד הקדושה וסגולת הנבואה, היא על ידי שיר ושבחה, הלל וזמרה, ניגונים ופיוטים, קרוב"ץ - קול רינה וישועה באהלי צדיקים, ככתוב במלכים: 'והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה''. וכמפורש בתורה 'אז ישיר משה ובני ישראל'. וכן שירת מרים וישראל, וכן שירת ישראל על הבאר, ועוד, ועוד.

וכל הנביאים לא שרתה עליהם נבואה רק באמצעות הניגון והשיר. וזהו טוב טעם אדוננו דוד המלך עליו השלום בשירותיו וזמירותיו בתהלים. ואחריו שלמה בנו בשיר השירים, שהיא סגולה אופיינית להשראת נבואה ורוח הקודש. גם ידוע שהמלאכים ושרפים וחיות ואופני הקודש, משבחים בשיר והלל ליוצר בראשית, כסידור רבותינו אנשי כנסת הגדולה בתפילת יוצר, 'תתברך לנצח וכו', יוצר משרתים וכו', וכולם פותחים את פיהם בשירה ובזמרה וכו'. ... ולכן היו הלויים בבית המקדש משוררים על הדוכן בכל יום, לשבח לאדון העולם. וכן גם באלפי שנות הגלות, בתקופת משוררי ספרד תור הזהב, עמדו משוררים גדולים ועצומים, להלל ולזמר ליוצר בראשית, להזריח אור נחמה על נפשות עם בני ישראל העגונות, ולעוררם לתקוות הגאולה ולחיבת ארץ ישראל, כידוע משירי הפייטן הלאומי רבי יהודה הלוי זיכרוננו לברכה ורובי המשוררים.

חכם יעקב ש' קצין, קציני ארץ, עמו' שלה - שלו, מכון 'אהבת שלום', ירושלים, תשנ"ה (1995)

חכם יעקב ש' קצין

ירושלים, ישראל תר"ס (1900) - תשנ"ה (1994) למד בישיבת 'פורת יוסף', הקים את ישיבת 'גן לבנון', משנת תרפ"ח (1928) דיין בבית הדין של העדה הספרדית. משנת תרצ"ג (1933) שימש רב קהילת יוצאי סוריה בארצות הברית במשך 70 שנה ושימש בה בכל מקצועות הקודש. חיבוריו עוסקים בקבלה, הלכה ואמונה.

מִזְהִיר כְּזֹהָר עַל הָרִים וְזִיז שְׂדֵי

מלמד מנהג הבקשות קול הנכנס אל הלב

למעשה, אין לך תפילה ותפילה, הן בחול הן בשבת הן ביום טוב, שאין בה בקשות. אפילו בערב שבת היו אלו שמקדימים לבית הכנסת, לפני שבא הקהל, לומר שירים בצוותא, היו תמיד אנשים "מבקשים", כלומר - אומרים בקשות. תמיד יש בקשה. גם במועדים בנושאים של סוכה פסח שבועות, כל נושא ונושא. אפילו אם תמצא לומר: כל קהילה וקהילה יש לה ספר שירים משלה. ...

וככה היית רואה, מה אני אגיד לך, ממחטות על העיניים, זה ממש ככה, כשאתה שומע קול ערב, כשאתה שומע קול דברים 'היוצאים מן הלב נכנסים ללב', כשאתה באותה האווירה של חצות לילה, שיש כל כך דומיה בכל העדה, בכל השכונה כולה, ואתה שומע את הסלסול הזה ואת השיר, את הדברים האלה יוצאים אם מפי נעים זמירות כזה, אתה מתרגש אתה בוכה בוכה ממש.

חכם רפאל חיים שושנה, תיעוד טלוויזיוני נדיר של רשות השידור על שירת הבקשות בבימויו של אדיר זיק

חכם רפאל חיים שושנה

מארכש, מרוקו תרע"ב (1912) - באר שבע, ישראל תשמ"ז (1987). לימד דקדוק בבית ספר 'כל ישראל חברים' במארכש ושימש כרב העיר דמנאת. משנת תשט"ז (1956) דיין בקזבלנקה. בשנת תשכ"ו (1966) עלה לארץ ישראל ושימש כמנהל המחלקה לענייני נישואין. ספרו 'אעירה שחר', משמש בניין ייסוד לכל מבקשי שירת הבקשות.

הַלְלוּיָהּ אֹדֶה ה' בְּכָל לֵבב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה: גְּדִלִים מַעֲשֵׂי
ה' דְּרוֹשִׁים לְכָל חַפְצֵיהֶם: הוֹד וְהִדָּר פָּעָלוּ וְצִדְקָתוֹ עֲמָדָת
לְעַד: זָכָר עָשָׂה לְנַפְלָאֲתָיו חֲנוּן וְרַחוּם ה': טָרֶף נָתַן לִירְאָיו
יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתֵת לָהֶם נַחֲלָת
גוֹיִם: מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמַת וּמוֹשָׁפֵט נְאֻמָּנִים כָּל פְּקוּדָיו: סְמוּכִים
לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֶמֶת וַיֵּשֶׁר: פְּדוּת שָׁלַח לְעַמּוֹ צֹנָה
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: רֵאשִׁית חֲכֵמָה יִרְאֵת ה' שִׁכֹּל
טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֲמָדָת לְעַד:

תהילים, פרק קיא, פס' א-י

יִפְצְחוּ לָךְ תּוֹדָה יִשְׁרָאֵל כָּל הַיּוֹם

אודה א-ל חי / רבי יהודה קצין

אודה א-ל חי שִׁמְךָ וְאֶרְוִמְךָ

וְזָכַר רַב טוֹבְךָ אֲנִי מְזַכֵּיר הַיּוֹם

בּוֹחֵר בְּשִׁפְלִים וּנְפִשׁוֹת אֲמִלָּלִים

וְיֹשִׁיעַ וְיִשְׁלֵם וְיַנְשְׂאֵם יוֹם יוֹם

גּוֹמֵל לְחַיִּיבִים טוֹבוֹת מְשֻׁלָּבִים

רַחֲמֶיךָ רַבִּים מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם

...

תְּבֹא תַחֲנֻתִי וְתִקְרַב רַנָּתִי

לְגַגִּדִּי שְׁוִיתִי ה' כָּל הַיּוֹם

חֹזֵק קֹהֵל עֲדָה יִשְׂרָאֵל וְיְהוּדָה

יִפְצְחוּ לָךְ תּוֹדָה יִשְׁרָאֵל כָּל הַיּוֹם

רבי יהודה קצין, חאלב, סוריה תס"ח (1708) - תקמ"ד (1784), פוסק, אב בית דין ופייטן.

אֲזַי יִמְלֹא שְׁחוֹק פִּינוּ. וְלִשְׁנֵנוּ רָנָה: אֲזַי יִאֲמְרוּ בְּטִיט
הַגִּדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי: הַגִּדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ. הָיִינוּ
שְׂמֵחִים: שׁוֹבָה ה' אֶת שְׁבִיתֵנוּ. כֹּאפִיקִים בִּנְנוּ: הוֹרְעִים
בְּדִמְעָה. בְּרָנָה יִקְצְרוּ: הַלּוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכָה נִשָּׂא מִשָּׁר
הוֹרֵעַ. בָּא יָבֵא בְרָנָה. נִשָּׂא אֶלְמִתִּי:

תורה

מלמד שהשפה העברית הנה קשר אמיץ לחבר יחדיו את בני ישראל

שמענו אומרים: מה בצע כי לדרך לימוד לשון א-להים נשים פעמינו? מה שווה לנו לדעת שפת המתים, אשר היו מימי קדם, אשר עמהם מתה, ומהם לקבר הובלה? הנוכל להחיותה ולהקימה על מצבה הראשון? לא כף יד הא-להים, היא לבדה תעשה זאת, ביום האדיר והנורא, אשר ישוב ישראל להיות לגוי אחד בארץ ... השפה הנפלאה הזאת ... הנה קשר אמיץ, לחבר יחדיו את בני ישראל, הנדחים והמפוזרים בכל פינות הארץ לאגודה אחת. ... ובמה נידוע איש אל אחיו, המדבר לשון אחרת? ... רק בזאת ייודע לאחיו, בשמוע הדברים האלה: 'שמע ישראל ה' א-להינו ה' אחד'. כמה פעמים נפלו כלי מלחמה, מיד איש ישראל על אחיו, אשר לא הכיר אותו בראשונה, וירך לבבו אכזרי, ובמקום הרגו אותו, קראו: אחי. ויחבק לו, וינשק לו, כאח את אח ירצה. והיה כי יקרב אל עיר, איש הולך בדרך מרחוק, ושמע קול רינה וישועה באהלי ה', בבתי תפילתו, יכמרו רחמיו, ושם יבוא לדעת את אחיו, העובדים עמו דת אחת ואמונה אחת.

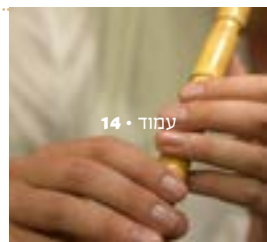
חכם ישראל קושטא, 'מוסר אב', הקדמה, דף ג-ח, ליורנו, תרי"ג (1853)

חכם ישראל קושטא

ליורנו, איטליה שנת תק"פ (1819) - תרנ"ז (1897). מחנך, מורה לעברית ונציג 'כל ישראל חברים'. משנת תרכ"ד (1864), דיין, רב ראשי וראש בית המדרש לרבנים בליוורנו. בשנת תרכ"ד (1864) רכש בית דפוס והוציא לאור ספרים של חכמי ישראל, ספרי שירה, ספרות ודקדוק. חיבוריו עוסקים בפרשנות, דקדוק ומילון עברי איטלקי.

תָּבוֹא תַחֲנֹתִי וְתִקְרַב רַנָּתִי

לומד מאביו, שגם אישה יכולה לשורר, שניכרת השראת השכינה

שמעתי ממעלת עטרת החיים, מורי ... 'צהלי ורוני יושבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל' - הכוונה שנקט לשון נקבה, לרמוז שגם אישה יכולה לשורר, ואין לחוש לקול באישה ערווה, וזהו שנאמר בלשון נקבה 'צהלי ורוני יושבת ציון' - וצהלה אישה ואין לחוש כלל - 'כי גדול בקרבך קדוש ישראל' - שניכרת השראת ה' בישראל, ואימת ריבונו של העולם עליהם, ולא באו להרהור. עד כאן דבריו זכור לטוב.

ובזה אפשר כוונת הכתוב בשירת דבורה: 'שמעו מלכים האזינו רוזנים, אנוכי לה' אנוכי אשירה, אזמר לה' אלוהי ישראל' - כי הנה דבורה הנביאה על מבוכה זו ישבה, שעם היותה נביאה - אישה היא, וקולה לא ישמע, ואיככה תוכל לשיר בקול נעים, נגד כל ישראל באוזניהם, ולכן בראש דבריה זאת אומרת: 'שמעו מלכים האזינו רוזנים', ואוזניכם תשמענה דבר, ואל תחושו עתה, אם שמוע תשמעו בקולי - קול אישה, הלא תדעו - 'אנוכי לה'... עם היותי אישה - אשירה אזמר. שאימת השכינה מסלקת ההרהורים.

חכם חיים דוד אזולאי, ראש דוד, פרשת בשלח, דף נ"ד, ע"ב. דפוס אליעזר שלמה, מנטובה איטליה, תקל"ו (1776)

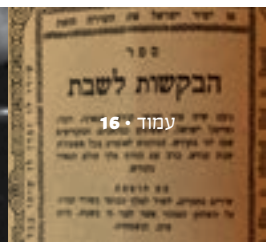
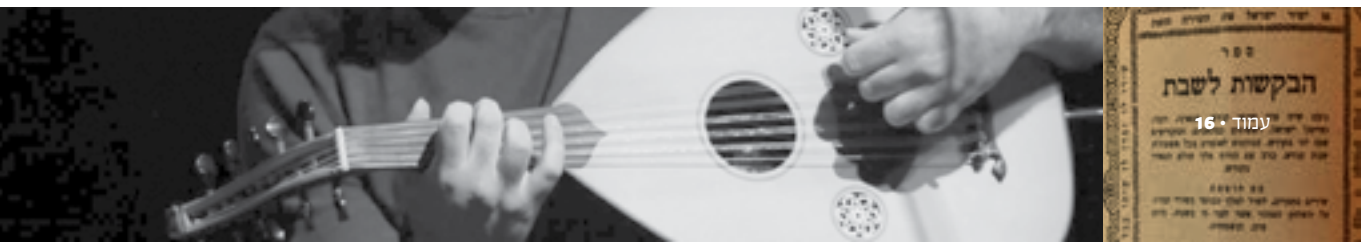
חכם חיים יוסף דוד אזולאי

חברון, ישראל תפ"ז (1727) - ליוורנו, איטליה תקס"ו (1806). למד בישיבות 'אור החיים' ו'בית אל'. משנת תקי"ה (1755) יצא לשלושה מסעות כשד"ר לצפון אפריקה ומערב אירופה, לבסוף השתקע בעיר ליוורנו, שם כתב את חיבוריו. בשנת תש"כ (1960) הועלו עצמותיו לירושלים. כתב כ-80 חיבורים כמעט בכל תחום: הלכה, פרשנות, דרושים, מסעות, ביוגרפיות ועוד.

הַלְלוּהָ שִׁירוּ לָהּ שִׁיר חֲדָשׁ תַּהֲלִתוֹ בְּקֹהֶל חֲסִידִים: יִשְׁמַח
יִשְׂרָאֵל בְּעֲשִׂיו בְּגִי צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמִלְכָּם: יִהְלְלוּ שְׁמוֹ בְּמַחּוֹל בְּתֶנֶף
וּבְנוֹר יִזְמְרוּ לוֹ: כִּי רוּצָה ה' בְּעַמּוֹ יִפְאַר עַנּוּיִם בִּישׁוּעָה: יַעֲלוּ
חֲסִידִים בְּכָבוֹד יִרְנְנוּ עַל מוֹשָׁבֹתָם: רוּמוֹת אֶל בְּגָרוֹנָם וְחָרָב
פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם: לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בַּגּוֹיִם תּוֹכַחַת בְּלֹאֲמִים: לְאָסֹר
מִלְכֵיהֶם בְּזָקִים וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בְרָזָל: לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מוֹשָׁפֵט
כְּתוֹב הַדָּר הוּא לְכָל חֲסִידָיו הַלְלוּהָ:

תהלים, פרק קמט, פס' א-ט

אבני אקדח / סימון אברהם

אבני אקדח שים שְׁעָרֵי וְגִלְיָאֵל כֶּסֶף

כִּלְתָּה נִפְשִׁי לַחֲצִרִי כִּי רַב הַכֶּסֶף

טוֹב לִי מִצְהָלוֹת אֲבִירֵי מִאֲלָפֵי כֶסֶף

שְׁאֵרִית יוֹסֵף חַי א-לֵי הָיָה מֵאֲסָף

עֲלֵיכֶם יוֹסֵף חַי א-לֵי אֵלֶּף פְּעָמִים

בְּשִׁמְחָה חַיֵּשׁ תַּחֲדָנִי גִילַת וְרִנָּן

עַל לֵב כַּחוֹתֶם שִׁימֹנִי אֲשׁוּרֵי כּוֹנֵן

צִדְקַתְךָ תִּהְיֶה לְשׁוֹנֵי חֶסֶדְךָ אֲרִנָּן

שְׁאֵרִית יוֹסֵף חַי א-לֵי הָיָה מֵאֲסָף

עֲלֵיכֶם יוֹסֵף חַי א-לֵי אֵלֶּף פְּעָמִים

רַפְדּוֹנִי בְּתַפּוּחִים תַּפּוּחֵי זֶהָב

כְּתוּךְ מִגְדָּנוֹת מְרַקְחִים מִצָּפִים זֶהָב

אֶקְטִיר סָמִים מְמַלְחִים עַל מִזְבֵּחַ זֶהָב

שְׁאֵרִית יוֹסֵף...

מביא טעם לומר הפיוט בניגון, שמכניס יראת ה' בלב השומעים

כשאומר החזן איזה פיוט, כנהוג שאומר בחגים ובמועדים בניגון, יבחר שיהיה מהניגונים המכניעים את הלב ומביאים מורא ופחד, מסודרים כראוי, כאילו ברוח הקודש נאמרו, כגון שירי הקדמונים ושירי כבוד מורנו רבי ישראל נאג'אר, זכר צדיק לברכה, אשר העיד עליו האר"י הקדוש, זכרונו לברכה, שהיה ניצוץ דוד המלך, עליו השלום, וברוח הקודש אמר. ומה גם, אם הם שירים מסודרים, על פי הקבלה - לפי שהניגון וסדר הדברים מכניס יראת השם בלב השומעים, ונותנין ליבם אל התפילה.

חכם אליהו הכהן, שבת מוסר, חלק ב, פרק לד, סימן י"ח, הוצ' מפעל שבת מוסר, מנצ'סטר, י-ם, תש"ם (1980)

חכם אליהו הכהן

איזמיר, תורכיה תי"ט (1659) תפ"ט (1729). נתעלה בנגלה ובנסתר, ונודע בדרשותיו ובספריו. ביטל את נגע הריבית באיזמיר, מבלי להירתע. הרבה לדבר בענייני הצדקה, היה אוספה, ומחלקה לנצרכים. נודע גם כבעל מופתים. חיבר למעלה מ-30 חיבורי פרשנות, דרשות ואונטולוגיה בנושא צדקה. ספריו תורגמו לכמה שפות.

שארית יוסף חי א-לי היה מאסף

מפתחות לספר הבקשות של שבת והשירים

שיר	ספר
לש ית אלה מלכות	מב
ס ית רבנו שלם תעלה	מב
מא אבי אברהם באשרי	מב
מב מולדו חרב בולף	מב
מב חמדת חלל אלה	מב
ס ית אלה מלכות	מב
מב אדון יחיד יסוד	מב
ס יושב תהלות	מב
מא ידיר נפש	מב

מלמד שבאבוד רשעים, נתמעטה הפמליה, ואין מלכותו שלמה

ה' ימלך לעולם ועד. כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים, וישב ה' עליהם את מי הים, ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים' - הנה הכתוב נותן טעם על המובא מעלה מה טעם 'ימלך' ולא 'מלך', ומה טעם חסר ו'. לזה אמר דבר ששווה לשניהם: 'כי בא סוס פרעה' - שלא הייתה מלכותו כביכול שלמה כי עם הדרת מלך, ובאבוד רשעים אלו, נתמעטה פמליה שלו, ובני ישראל לבדם הלכו ביבשה, והם האומרים שירה לבדם. ואימתי יהיה מלך שלם? - לעתיד, שיהפוך לכל עמים שפה אחת, לקרוא בשם ה', ולעבדו שכם אחד.

חכם אברהם מונסונייגו, שירי מצוה, חלק ב', עמ' 126, אורות יהדות המגרב, לוד, תשס"ה (2005)

חכם אברהם מונסונייגו

פאס, מרוקו תק"ך (1760) (לערך) - תאריך פטירתו אינו ידוע. גדל במשפחה של תלמידי חכמים, נהנה מיגיע כפיו, היה דורש ברבים ולא שימש ברבנות. אחיינו חכם רפאל אהרון מונסונייגו ליקט את חידושיו מתוך כתב ידו והם כוללים פירוש לתורה, להגדה ולמגילות.

ספר
הבקשות לשבת

בקשה

שחר אבקשך

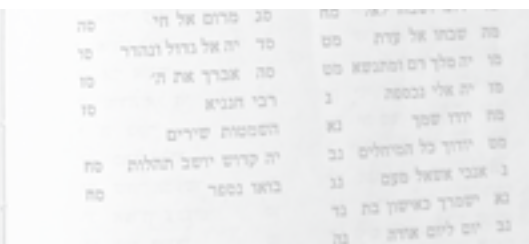
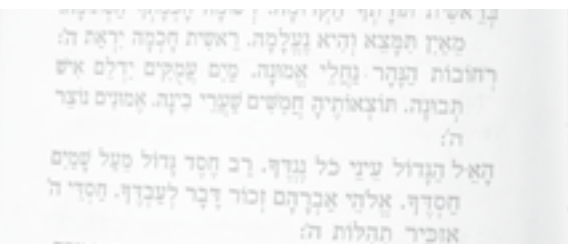
שירים נחמדים לילדים
על השלחן הסהר אשר לפני ה' בשבת. ביום
טוב. ובשמחות.

נרפס בתכלית ההדור. באותיות מאירות עינים.
בניקוד וברייקנות. להקל על הקורא והמתלמד.

הצב"י חיים שאול בכמהר"ר
אברהם סרוד

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרְאֵתֶךָ ה': א-דָּנִי שְׁמָעָה בְּקוֹלִי
 תִּהְיֶינָה אֲזִינֶךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנִי: אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר י-ה א-
 דָּנִי מִי יַעֲמֹד: כִּי עַמְּךָ הִסְלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרָא: קוֹיֵתִי ה' קִוֵּיתָה
 גַּפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֵלֵתִי: גַּפְשִׁי לֹא-דָנִי מִשְׁמָרִים לְבַקֵּר שְׁמָרִים
 לְבַקֵּר: יַחַל יִשְׂרָאֵל אֵל ה' כִּי עִם ה' הַחֶסֶד וְהֶרֶבָּה עֲמוֹ פְּדוּת:
 וְהוּא יַפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו:

תהילים, פרק קל, פס' א-י

אל מסתתר / רבי אברהם מימין

א-ל מסתתר בְּשִׁפְרֵי הַבִּינָה
השָׁכֵל הַנֶּעֱלָם מִכָּל רֵעִי
עַל־תְּ הַעֲלֹת מִכְתָּר בְּכָתֵר עֲלִיָּו
כְּתָר יִתְּנוּ לָךְ ה'

בְּרֵאשִׁית תּוֹרַתְךָ הַקְדוּמָה
רְשׁוּמָה חֲכָמָתְךָ הַסְתוּמָה
מֵאִין תִּמְצָא וְהִיא נֶעֱלָמָה
רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה'

רְחוּבֹת הַנֶּהָר נִחְלֵי אֲמוּנָה
מִים עֲמֻקִּים יִדְלֹם אִישׁ תְּבוּנָה
תּוֹצְאוֹתֶיהָ חֲמוּשִׁים שְׁעָרֵי בִינָה
אֲמוּנִים נוֹצֵר ה'

הָא-ל הַגָּדוֹל עֵינֵי כָל נֹדֵד
רַב חֶסֶד גָּדוֹל מַעַל שָׁמַיִם חֶסֶד
אֱלֹהֵי אֲבֹרָהּ זִכֵּר דְּבָר לְעִבְדֵּךְ
חֶסֶדִי יי אֲזַכִּיר תְּהִלֹּת ה'
...

חֶזֶק מִיַּחַד בְּאֶחָד עֶשֶׂר סְפִירוֹת
מִסְפָּרִיד אֶלּוּף לֹא יִרְאֶה מְאֻרֹּת
סְפִיר גִּזְרֵתָם יַחַד מְאֻרֹּת
תִּקְרַב רִנָּתִי לְפָנֶיךָ ה'

רבי אברהם מימין צפת, המאה ה-16, ממקובלי צפת, תלמידו של רבי משה קורדובירו.

מחזק האמונה, שאפילו לא נענה, אל ירך לבבו מלבקש רחמים

'קווה אל ה', חזק ויאמץ לבך, וקווה אל ה'! ... למה צריך לכפול הדברים? - יודיענו, ושכרו מהשמיים. מה שכפל הפסוק ושנה ושילש, להורות חיזוק הביטחון בהשם יתברך, שאם היה האדם באיזה צרה, שלא תבוא, וביקש רחמים עליה מה', ולא נענה בפעם ראשונה, אל ירך לבבו מלבקש עוד רחמים עליה, אלא יחזור, ישנה וישלש, ויבקש רחמים מה', וישים בטחונו בהשם יתברך.

ופסוק זה גם כן מורה על הגאולה שתהיה במהרה בימינו אמן, כי אפילו אחר אורך הגלות, סוף כל סוף יעלה זיכרוננו לפניו יתברך, ויקרב הגאולה במהרה בימינו אמן, כאשר הבטיחנו בתורתנו הקדושה: 'ושב ה' א-להיך את שבותך ורחמך', וגם כמה וכמה הבטחות חזקות על-ידי עבדיו הנביאים, ואמונתנו חזקה בהא-ל יתברך, שיקיים הבטחתו, ויגאלנו גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

חכם אליהו יצחק חזן, ידי אליהו, חלק א', דף פ"ד, דפוס ציון, ירושלים, תר"ץ (1930)

חכם אליהו יצחק חזן

בגדאד, עיראק תרס"ו (1906) - ירושלים ישראל, תרצ"ח (1938). רב הקהילה הבבליה בהונג-קונג משנת תרס"ו (1906) וקהילת הבבלים בשנחאי משנת תר"פ (1920). בשנת תר"צ (1930) עלה לארץ. כתב את סדרת ספרי השו"ת 'ידי אליהו', הכוללים, תשובות בהלכה, פיוטים וקטעי זהר.

מלמד שה' קשוב לתחנוניו ממעמקים, אף שבשבת דבריו שבחים

'שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. ה' שמעה בקולי, תהינה אזניך קשובות לקול תחנוני' - אפשר כי ראשי תיבות: 'שמעה בקולי תהינה' - הוא 'שבת'. כי מי שצריך להתפלל על צרתו בשבת ואינו יכול, שאין שואלים צרכיו בשבת, יראה מעמקי לבו מה שצריך, ויענהו. וזהו: 'ממעמקים קראתיך ה', בשבת, ואף על פי שאינו בדיבור, מכל מקום כשמתפלל תפילת שבת והוא בצרה, ה' יצילנו, לא יבצר שהקול שלו יהיה קול תחנונים, אף על פי שדבריו שבחים ותהילות. וה' ישמע לקול תחנוני' - לקול דווקא.

חכם ישועה הלוי, לי ישועה, דפוס אג"ן [אברהם גאגין] ע"י המנהל שמואל הלוי צוקערמאן, ירושלים, תרמ"ג (1883)

חכם ישועה הלוי

תיטואן, מרוקו תקצ"ו (1836) - ליסבון פורטוגל תרס"ו (1906). בשנת תרכ"ה (1856) עבר לעיר ליסבון, בפורטוגל, אל הקהילה היהודית, שהקים סבו החכם משה הלוי. היה מעשירי הקהילה פעל למען היהודים אצל השלטונות כתובת לשד"רים שהגיעו מארץ ישראל. כתב ספרי חידושים על התורה, הלכות וחידושים על התלמוד.

מפתחות לספר הבקשות של שבת והשירים

שיר	מסד	שיר	מסד
לש יה אלה מלכות	מב	נח דרשתי את שם	מב
י. תרבוץ כלם ועלמא	מב	נח ארון יחיד יסד	מב
אני אספר באמרי	מב	י. יושב תהלות	מב
מחולל חוב נדון	מב	מא יחיד גפשי	מב
מ. חסידים חלום חכם	מב		

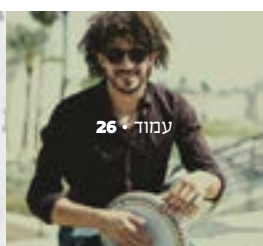
שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֲשׁוּא עֵינַי אֶל הַהָרִים מֵאֵין יָבֹא עֲזָרִי: עֲזָרִי מֵעַם
ה' עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: אֵל יִתֵּן לַמוֹט רִגְלֶךָ אֵל יָנוּם שִׁמְרֶךָ:
הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: ה' שִׁמְרֶךָ ה' צִלְךָ עַל
יָד יְמִינֶךָ: יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יַכְכָּה וַיְרַח בַּלַּיְלָה: ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל
רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשְׁךָ: ה' יִשְׁמֹר צִאתְךָ וּבואְךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

תהילים, פרק קכא, פס' א-ח

בְּדַמְעָה. בְּרִנָּה יִקְצְרוּ: הַלֹּךְ יֵלֵךְ וּבָכָה נִשָּׂא מִשָּׁךְ
הַזָּרַע. בָּא יָבֹא בְרִנָּה. נִשָּׂא אֶל־מַתְיוֹ:

להרב ישראל נגארה ז"ל 1 נגארה
יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל. שִׁירָה לֹאֵל אִים. רוּחָשִׁים זִמְרַת אֵל,

תורה
תקום

סוּדָךְ גִּלְהָה לְגַלְמוּדָהּ תַּגְלִיחַהּ בְּנוֹת יִהוּדָה

למענך ולא לנו / מחבר לא ידוע

למענך ולא לנו ולשובבי מערה

בנה נא צבי תפארה ולירושלים תיקרה
בזכות תורה הישרה דברות עשרה

סודך גילה לגלמודה תגלנה בנות יהודה
בזכות תורה החמודה עינים מאירה

שלח לי גואל מנחם אבלי ציון תנחם
אתה תקום ותרחם ותכונן עפרה

עד מתי תשפח בנך ועדת סגלתך
שתו כוס מידוך וגם מצו שמרה

באוֹיְבֵי עֲשֵׂה נִקְמָה כִּי קָמוּ עָלַי בְּיַד רָמָה
כִּי לֹא יִירָשׁ בֶּן הָאֵמָה עִם בֶּן הַגִּבּוֹרָה

השיבנו ונשובה אל תוך ציון העלובה
ונהיה שם בעלי תשובה לב מהור לנו ברא

שלח לנו את משיחנו עם אליהו נביאנו
כי הוא יאיר עינינו ויבשר בשורה

אֲנִי יִרְאוּ עֵינֵינוּ וְגַם יִשְׁמַח לִבֵּנו
בבואנו בית מקדשנו ושם נדליק המנורה

מלמד לנזהרים בקימת חצות, שבביאת הגואל יאיר אור הבוקר

הנה נודע כי כל אדם חייב בקימת חצות בכל יום, אלא שאין נזהרים בה אלא השרידים אשר ה' קורא, אבל שאר אנשים לא חשים לה, אלא להיות שהצדיקים הם ממתינים ומצפים לביאת הגואל, שבביאתו יאיר אור הבוקר, לכן הם נזהרים בקימת חצות, בכדי לתקן השכינה ולעלותה עם דודה, ולחברה עמו פנים בפנים, ובאור הבוקר הם מייחלים לחוט של חסד הנמשך על השכינה, שיומשך עליהם גם כן, וכל זה כדי שיזכו גם כן לבוקר של גאולה.

חכם חיים סינאני, תורת חכם, עמ' רמ"א, יהוד, תשס"ו (2006)

חכם חיים סינאני

סינאן תימן תרנ"ח (1897) - יהוד, ישראל תשל"ט (1979). רב אזור סינאן. בשנת תש"א (1941), הגיע למחנה חאשד בדרכו לארץ, ממובילי מרד הרבנים בפעילים הציונים, שבסופו נמסרו לשלטון וסולקו מהמחנה. בשנת תש"ט (1949) עלה לארץ, סירב לקבל משרת רבנות ונודע כפועל ישועות. כתב חיבורים על התורה בדרך הפרד"ס.

מלמד שבא האש בהיכל, שמחו ישראל ששפך חמתו על העצים

כשישראל ראו בתשעה באב בערב, שבא האש בהיכל הקודש, אמרו מזמור, ששפך הקדוש ברוך הוא חמתו על עצים ואבנים, ושמחו שמחה גדולה. וכתב רבינו האר"י, זיכרוננו לברכה, שנהגו העולם לומר פסוקי נחמה בערב תשעה באב. ומרן החבי"ב הביא משם הרב 'צידה לדרך', שערער על מנהג זה, שכל היום אסור בתורה יעוין שם. ורבינו האר"י טעמא טעים על מנהג זה על פי האמור, שאז שמחו ישראל ששפך חמתו על העצים, ואז קבלו נחמה, וכתב שהוא מנהג טוב ונכון.

חכם חיים יהושע אלעזר הכהן חמצי, ולבש הכהן, דף רכ"ז, עמ' א', איזמיר, תרמ"ט (1889)

חכם חיים יהושע אלעזר הכהן חמצי

איזמיר, תורכיה תקנ"ה (1795) - חיפה, ישראל תרמ"א (1881), רב באיזמיר, בשנת תר"כ (1860) עלה לארץ והתיישב בחיפה, שם כיהן כאב בית הדין וכמורה הלכה. בשנת תרכ"ה (1865) ברח לפקיעין בעקבות מגפת חוליע שהתפרצה בעיר. חיבוריו עוסקים בהלכות ברכת כהנים, דרושים, פירוש להגדה של פסח ולפרקי אבות.

לְמַעַן, וְלֹא לָנוּ וְלְשׁוֹכְבֵי מַעֲרָה

יהיו כמוץ / רבי ישראל נג'ארה

יהיו כמוץ עובדי כמוש ולעובדי כל יבוא חבל
אשר כל איש פסלו יעמוס ולכל יפל יקשר חבל
ובתוך חיקו אותו יכמוס שר לו תוך קהל וחבל
ובעת צרה יאטם און כאלו אינו תוך חבל
אשרי עם אל חי גורלו ובא-ל חי נפל לו חבל

שמע ישראל והבן כי לא כצורנו צורם
צורם תוך חיקם ורחוק משנעתם ומשיבם
יצורנו קרוב לכל קוראיו ומאד נשא ורם
מי בשחק ידמה אליו ומי כמוהו בתבל
אשרי עם א-ל חי גורלו ובאל חי נפל לו חבל

...

א-ל ישפט תבל בצדק ובמשרים ידיו עמים
ישמיד עם טובם בחדק רועי אלילים אלמים
וירומם עם בחר לו י-ה לסגלתו לעולמים
יבנה מקדשו ברכים ויצמיח את ציץ גובל
אשרי עם א-ל חי גורלו ובאל חי נפל לו חבל

רבי ישראל נג'ארה צפת - עזה, ישראל שט"ו (1555) - שפ"ח (1628).
מתלמידי האר"י הקדוש, מגדולי הפייטנים.

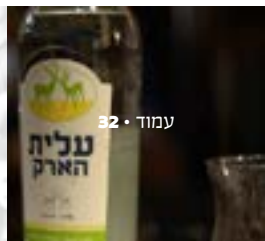
מלמד שעל ידי השירה בשמחה נמחלים העוונות

אמרו רבותינו זיכרונם לברכה: 'כל האומר שירת הים בכל יום בשמחה, מוחלים לו כל עוונותיו, שנאמר: 'ויסע משה את ישראל מים סוף' - שהסיעם מעוונותיהם בזכות שאמרו שירה. עוד דרשו: 'גוי מקרב גוי' - מה אלו עובדי עבודה זרה אף אלו עובדי עבודה זרה'. עד כאן. ובה יבוא על נכון שלכך דרשו: 'ידע שעתידים לומר זה אלי ואנוהו' - כלומר לומר שירה. ועל ידי השירה נמחלים העוונות, לכך ראוי לגואלם מי שגאל את האבות הוא יגאל את הבנים בקרוב. אמון כן יהי רצון.

חכם אליהו דוויק הכהן, ברכת אליהו, פרשת נצבים, דף עח, עמ' א, דפוס יעקב נוניס ואיס ורפאל מילדולה, ליוורנו, תקנ"ג (1793)

חכם אליהו דוויק הכהן

חלב, סוריה תפ"ב (1721) - תקנ"ב (1791), גדל בתורה וביראה על ברכי חכמי ארם צובא, והיה לדרשן ולפוסק. הדפסת ספרו בקושטא עלתה הון רב והוא עצר באמצע ההדפסה. ספרו עוסק בדרשות והודפס שוב רק לאחר מותו.

מלמד רמז 'אלה מסעי בני ישראל', שסוף גלותם רינה

'אלה מסעי בני ישראל אשר' - סופי תיבות גימטרייה: 'רנה'. על פי מה שאמרו זיכרונם לברכה על 'מזמור לאסף א-לוהים באו גוים בנחלתך' - היה ראוי לומר קינה, אלא לפי ששפך חמתו על עצים ואבנים, ולא על ישראל'. ולכאן כיוון שנרמזו ארבע גלויות בפרק זה, שראשי תיבות: 'אלה מסעי בני ישראל' - כראשי תיבות 'אדום, מדי, בבל, יוון', שעתידים ישראל להתמרק מחטאם שם, ולא תהיה בהם כליה, חס ושלום. לכן נרמז בסופי תיבות גימטרייה: 'רנה', כעניין מזמור לאסף וכנזכר.

חכם חי הכהן, כה לחי, דרושים, דף נט, עמ' ב, דפוס דוד עידאן - מכילוף נג'אר, גרבה-סוסה, תרע"ט (1919)

חכם חי הכהן

ג'רבה, תוניסיה תר"כ (1860) - גפצא תוניסיה תרע"ז (1917). גדל בתורה וביראה על ברכי אביו, הדיין חכם דניאל הכהן, היה לתלמיד חכם, ושימש בקודש כרב העיר גפצא. ספרו עוסק בחידושים ודרושים.

הַסְתוּ
יָבִיגָה נִפְקֶדָה. רֹאשִׁית חֲכָמָה יֵרָאֵת
אֲמוּנָה. מִיָּם עֲמֻקִּים וְדָלִם אֶ
תְּבִינָה הַנִּפְקֶדָה

גאולה

מעין עולם הבא

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ה' אֶת שְׂיֵבֶת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֻלְמִים: אֲזִי יִמְלֵא
שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אֲזִי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם
אֱלֹהֵי: הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֻחִים: שׁוֹבָה ה' אֶת
שְׁבִיתֵנוּ כְּאֶפְיָקִים בְּנֶגֶב: הַזֹּרְעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ: הַלּוֹךְ
יִלֶךְ וּבִכְהָ נִשְׂא מִשְׁךְ הַזֶּרַע בָּא יָבוֹא בְּרִנָּה נִשְׂא אֶלְמֹתָיו:

תהילים, קכו, פס' א-ה

אל לבי יגל, צור חבלי א-להי אמן

אל הר בת ציון / מיוחס לרבי אבטליון ב"ר מרדכי דויק

אל הר בת ציון במח ישפן נפשי ובשרי

טירת אפריון לעיר קדשו יבנה מבצרי

אל לבי יגל, צור חבלי א-להי אמן

יבונן עליון, ויסוב דלתי עלי צירי

אל לבי יגל, צור חבלי א-להי אמן

נשגב לאביון, הוא יכרית את אויבי צוררי

אל לבי יגל, צור חבלי א-להי אמן

רבי אבטליון ב"ר מרדכי דויק קושטה, אדירנה - תורכיה המאה ה-17,
פייטן ומוסיקאי, ממייסדי שירת 'המפטירים' התורכית.

מספר נסיעתו ברכבת מיפו לראות את ירושלים

בעגלת הקיטור ישבנו בחדר אחד לבדינו, ואין איש נוכרי בינינו, ועד מהרה תקע אחד בחצוצרות, לאות כי העגלה תיסע לדרכה, ותכף העלתה קיטור העשן ותיסע במהירות. הדרך ההולכת מיפו, לפנייה ואחריה, כיכר יפה אף נעים, משתרע משני צדי הדרך, והעטוף יבול תבואה וגפנים למכביר, המרהיבים עין העובר. ... הנסיעה ההיא, הייתה לנו לטיול ועונג, גם שירים שרנו, גם יין שתינו, גם טבק עישנו, עד אשר עברנו בין רכסי ההרים וטורי סלעים באורחות עקלקלות. עדי הגענו אל הר אחד, ומרחוק ראינו ירושלים, תבנה ותיכונן, הוא ההר אשר עליו תתנוסס העיר הקדושה, חרדת קודש אחזתני, אף אגלי דמעה נטפו מבבות עיני, בראותי את ירושלים, ובהעלותי על לבבי את דברי ימי העיר העתיקה הזו, אשר ראתה מלכי עמי, כהניה, נביאיה וחוזיה, בגאונם והדרם, ואשר בה צרורים פרקים הרבה בדברי ימי עמי, קרעתי כנף מעילי כנהוג, ואף לבבי נקרע בקרבי, ובקול מר קוננתי: מזמור לאסף.

חכם מארי שמואל יוסף עדני, נחלת יוסף, הוצאת אחיו שילה יוסף מ' ישועה, ירושלים, תרנ"ז (1897)

חכם מארי שמואל יוסף עדני

עדן, תימן תרכ"ג (1863) - תאריך פטירתו אינו ידוע. היה נכדו של חכם ישועה, אב בית הדין בעדן. בשנת תרנ"ט (1899) עלה לארץ ישראל, לאחר מסע ארוך, אותו הוא מתאר בספרו, והתיישב בירושלים. בית הכנסת המרכזי בלונדון של יהדות עדן נקרא על שם ספרו 'נחלת יוסף',

שיר המעלות. בשוב ה' את שבת
אז יפלא שחוק פינו. ולשוננו
הקדיל ה' לעשות עם אלה: הקדיל
שמים: שובה ה' את שכיתנו. כאס
בדמעה. בנה יקצרו: הלוח י
הנרע. בא יבא בנה. וש

ת
ב ביאת
לשוננו ולא לנו. ולשוננו
בנה יקצרו: הלוח י
הנרע. בא יבא בנה. וש

מלמד להתיר לשיר התקווה בימי בין המצרים, שעיקרו לשם נחמה

שאלה: הייתי באסיפת עם אחת בימי בין המצרים, ורצו לשיר בסוף שירת התקווה כרגיל, ונשאלתי מרב אחד שהיה אתנו האם מותר זה בין המצרים?

תשובה: ... ואם כן בעניין הנידון, נראה בעיני לומר שהשיר של התקווה הוא שיר של נחמה, ואינו שיר של פיוט וזמר, עם שהוא מעורר שמחה בלבב, כל עיקרו לא בא אלא לשם נחמה וזה מוכח מלשון התחלת השיר הזה 'עוד לא אבדה תקוותנו', ואם כן אין איסור להגיד דברי נחמה לדעת מרן זיכרונו לברכה רק ביום טוב עצמו. אבל בימי בין המצרים מותר לומר דברי נחמה שבסוף הקינות וכיוצא, ואם כן השיר הזה של התקווה מותר לאומרו בימי בין המצרים, ואינו שיר מוזיקלי ופיוט של שמחה, אלא הכנסת האמונה בליבות העם שבוא תבוא הגאולה השלמה, לפי רוח התורה בבניין בית המקדש והגואל צדק משיח צדקנו, אמן.

חכם משה מימון, הלכה למשה, עמ' ל"ז, דפוס סלומון, ירושלים, תשי"ח (1958)

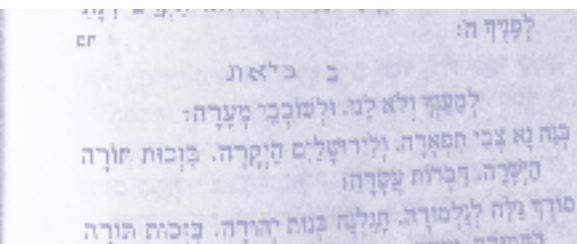
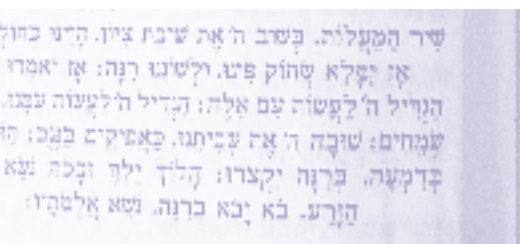
חכם משה מימון

גבאס, תוניסיה תרפ"ד (1924) - קריית אתא, ישראל תשע"ב (2012). שימש כמלמד, שוחט ובודק, ושליח ציבור בעיר תאלה ובעיר גאבס. עלה לארץ ישראל יחד עם משפחתו. שימש רב העיר עפולה והעיר קריית אתא. ספריו עוסקים בפרושים ודרושים, שאלות ותשובות ובספר החינוך.

הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב זְמַנָּהּ אֲ-לֵהֵינוּ כִּי נָעִים נֶאֱוָה תַּחֲלָה: בּוֹנֵה
יְרוּשָׁלַם ה' גִּדְּחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס: הֶרְפֵּא לְשִׁבוּרֵי לֵב וּמִחֲבֹשׁ
לְעֻצְבוֹתֶם: מוֹנֵה מִסְפָּר לַפּוֹכְבִּים לְכָלֶם שְׁמוֹת יִקְרָא: גְּדוֹל
אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כַּח לַתְּבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר: מְעוֹדֵד עָנּוּיִם ה' מְשִׁפִּיל
רָשָׁעִים עַדִּי אֶרֶץ: עָנּוּ לֵה' בַּתּוֹדָה זָמְרוּ לֹא-לֵהֵינוּ בְּכִנּוֹר:
הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים הַמְכִּין לָאֶרֶץ מָטָר הַמַּצְמִיחַ הָרִים
חֲצִיר: נוֹתֵן לְבִהמָה לַחֲמָה לְבָנִי עֶרֶב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ: לֹא בְּגִבּוֹרֶת
הַסּוֹס יִחַפֵּץ לֹא בְּשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה: רוּצֶה ה' אֶת יִרְאָיו אֶת
הַמִּיחָלִים לַחֲסִדּוֹ: שִׁבְחֵי יְרוּשָׁלַם אֶת ה' הַלְלֵי אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן: כִּי
חֹזֵק בְּרִיחֵי שִׁיעָרֶיךָ בִּרְךָ בְּנִיךָ בְּקֹרְבָן:

תהילים, פרק קמז, פס' א-יג

היה לה חומת אש סביב לשמירה ולעבדה

ישמח הר ציון / מחבר לא ידוע

ישמח הר ציון ותגלגלה בנות יהודה
ושכן בקרבה כי אתה תתן הודה
אל אל אל אל ...
אור האר לילי

היה לה חומת אש סביב לשמירה ולעבדה
כונן שיבתה חנה חדשה וגם מועדה
אל אל אל אל ...
אור האר לילי
בנות יהודה

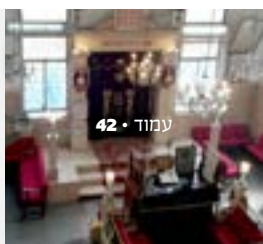
מלמד שכל הבריאה כולה בית מדרש, ומה גדול ונפלא בית מדרש זה

'מה רבו מעשיך ה' כולם בחוכמה עשית' - כל הבריאה עם כל נבראיה הרי היא חוכמה עליונה, ואין לך דבר ודבר בעולם, שאינו אומר שירה: 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו, כל דבר ודבר, כל נברא ונברא, מורה על 'כבודו יתברך', וזה גלוי ומובן לכל בר דעת, שזהו תפקידם של כל הנבראים, ושלזה התכלית נבראו, ולא לשום תכלית אחר, חובת האדם לראות על כל מדרך כף רגליו כבודו יתברך, חכמתו טובו וחסדיו, כשאדם נהנה מדבר - מה הוא מברך? הוא מביע בזה הכרתו בחסדו וטובו יתברך, אם כן הרי כל הבריאה כולה "בית מדרש", ואין לך דבר בבריאה שלא הוטבע בה, בכדי ללמד ולהשכיל את האדם, ומה גדול ונפלא "בית המדרש" הלזה.

חכם יוסף מרדכי סיבוני, ים המוסר - חלק א', פרשת תולדות, עמ' פ"ג, ירושלים, תשס"ט (2009)

חכם יוסף מרדכי סיבוני

ספרו, מרוקו תרצ"ב (1932) - ירושלים, ישראל תשס"ו (2006). למד תורה בעירו ובשנת תש"ח (1948), עבר ללמוד בישיבת 'נוברהדוק' בצרפת, לעזור בהצלחת עולם התורה באירופה. הקים סמינר לבנות וישיבה לצעירים, עמד בראש ישיבה במרסיי ולימד במקומות רבים. בשנת תשנ"ו (1996) עלה לארץ ולמד קבלה. ספרו נקרא "ים המוסר".

מלמד להזכיר הטובות שעשה לאבותינו, שאינם מתייאשים מהגאולה

'יגל יעקב ישמח ישראל' – בשיר וקול זמרה. זמרו גברים וענו נשים. 'אז ישיר משה ובני ישראל', הוקבעה לדורות להודות להלל לשבח לפאר לה' א-לוהי ישראל, על הנסים ועל הפורקן שעשה לאבותינו ולנו עם א-לוהי ישראל, וכל המרבה לספר הרי זה משובח, גדול שמו בישראל, ותהי משכורתו שלמה מעם ה' א-לוהי ישראל, המכיר בנסו עושים לו נס אחר – הלכה רווחת בישראל, ויזכה לתת עוד שבח והודאה לאל עליון ברוך ה' א-לוהי ישראל

... ועוד יש תועלת גדולה מהשבח והודאה, שאנחנו משבחים לקדוש ברוך הוא, ומזכירים הטובות והנפלאות שעשה לאבותינו, שבזה אין אנחנו מתייאשים מן הגאולה, ואף על פי שאין אנו ראויים לגאולה, אנו מובטחים שהוא יתברך יגאל אותנו מגלות הזה ברחמי המרובים. כשם שגאל את אבותינו ממצרים, אף על גב שלא היו ראויים לגאולה.

חכם יוסף ענתבי, ויצבור יוסף, דף קצ"ז, ע"א-ב, דפוס שמואל הלוי צוקרמן, ירושלים, (תרע"ט 1919).

חכם יוסף ענתבי

דמשק, סוריה – ירושלים, ישראל, תר"ו (1846) – תרע"ט (1918) למד תורה מפי חכמי דמשק, דיין ומורה צדק בעיר. לימים עבר למצרים, היה מלמד ומורה הוראה, בזקנותו עלה לארץ ישראל. כתב ספר דרושים.

מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת: טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עָלֵינוּ: לְהַגִּיד
בִּבְקָר חֶסֶדְךָ וְאַמוּנָתְךָ בְּלִילוֹת: עָלִי עֲשׂוֹר וְעָלִי נָבֵל עָלִי הַגּוֹיוֹן בְּכִנּוֹר: כִּי
שִׁמְחָתָנִי ה' בְּפַעֲלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרִנֵּן: מַה גָּדְלוֹ מַעֲשֵׂיךָ ה' מְאֹד עֲמֻקּוֹ
מִחִשְׁבֹּתֶיךָ: אִישׁ בְּעַר לֹא יֵדַע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת: בִּפְרֹחַ רִשְׁעִים
כָּמוֹ עֵשֶׂב וַיִּצְיָצוּ כָּל פֹּעַלֵי אֱוֹן לְהַשְׁמָדָם עַד־: וְאַתָּה מָרוֹם לְעֵלָם
ה': כִּי הִנֵּה אֵיבֶיךָ ה' כִּי הִנֵּה אֵיבֶיךָ יֹאבְדוּ יִתְפָּרְדּוּ כָּל פֹּעַלֵי אֱוֹן: וְתֵרֵם
כְּרָאִים קִרְנֵי בִלְתִּי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן: וְתִבָּט עֵינַי בְּשׂוֹרֵי בִקְמִים עָלִי מְרַעִים
תִּשְׁמַעְנָה אָזְנִי: צִדִּיק בְּתִמְרוֹ יִפְרַח כְּאֶרֶץ בִּלְבָנוֹן יִשְׁגָּה: שְׂתוּלִים בְּבֵית ה'
בְּחִצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ: עוֹד יִגְבוֹן בְּשִׁיבָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ: לְהַגִּיד
כִּי יֵשֶׁר ה' צוּרֵי וְלֹא עֹלָתָה בּוֹ:

תהילים, פרק צב, פס' א-יד

תפילה וגם תפילות יום זה שמח וישועה

א-להים דיבר בקדשו / רבי דוד חסין

א-להים דבר בקדשו

יום השבת לקדשו

נטע שחק וחדשו

ועל ימים יסד ארצו

יום שביעי בלה חפצו

כל מלאכה לא תעשו

.....

יפהפיה לבבתיני / מיוחס לרבי ישראל נג'ארה

יפהפיה לבבתיני, 'המתיני'

עד אור בקר, ליני הלילה, ליני:

שבור אשבור לך, דודי 'חסיני'

כי תשלח לי את משיחי וקציני:

רבי דוד חסין מכנאס מרוקו, תפ"ז (1727) - תקנ"ב (1792). פרשן, תלמיד חכם ומגדולי פייטני מרוקו.

מלמד שבת קודש הרי היא ככלה, ומצווה לקשטה בכל מיני שמחה

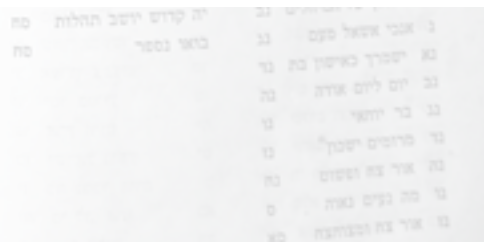
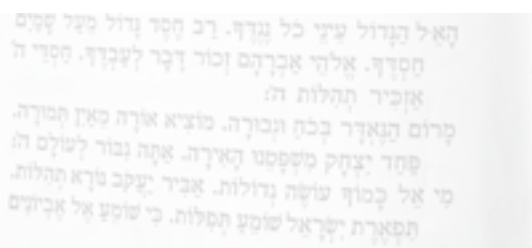
יש אתנו יודע עד מה בחכמת השיר, רוצה לומר המוסיקה. שישה או שמונה בני אדם מבני קהילתנו, אשר בחגים ובמועדים ישאו קולם וירונו בבית הכנסת שיר ושבחה, הלל וזמרה: אין כא-לוהנו, יגדל, אדון עולם וכיוצא לכבוד ה', בסדר ויחס לערך הקולות בחכמה הנזכרת לעיל. ויקם אדם לגרשם בשיח שפתותיו עונה ואומר: כי לא נכון לעשות כן כי אם לשוש - אסור, והמזמור - אסור, והילולים באשר המה כחכמת הזמר האמור - אסורים, משחרב הבית משום 'אל תשמח ישראל אל גיל כעמים' ...

תשובה: לשורר במשתה היין או לענג עצמו כמלכים וכיוצא, כל זה נאסר מפני החורבן והגלות ... אך אם יהיה לדבר מצווה כמו לחתן וכלה וכיוצא - נער יכתבהו, כי מותר גמור ... ולא יטיל ספק כל מי שיש לו מוח בקדקודו, שלהלל לה' בזמרה בבית הכנסת בשבתות ויום טוב יקרא דבר מצווה. אשר כל שבת קודש כלה היא אצלנו, וחייבים אנו לקשטה ולשמחה בכל מיני שמחה, והמועדים גם כן. ומצווה על השליח ציבור להנעים קולו בתפילתו ביותר.

חכם יהודה אריה ממודנה, לקט כתבים, עמ' 164-163, הוצאת ספריית דורות - מוסד ביאליק, ירושלים, תשכ"ח (1968)

חכם יהודה אריה ממודנה

וונציה, איטליה של"א (1571) - ת"ח (1648). עוסק בהוראה, בשנ"א (1591) התמנה דיין ודרשן. לדרשותיו נהרו רבים, גם נוצרים. כיהן כרב הראשי של וונציה, רתם את קשריו עם הנוצרים למען אחיו. עסק בהגהת ספרים של חכמי ישראל בדורו. בחייו הפרטיים ידע צער ומכאוב. כתב ספרים רבים בהלכה, דרשות, פולמוסים ותפילות.

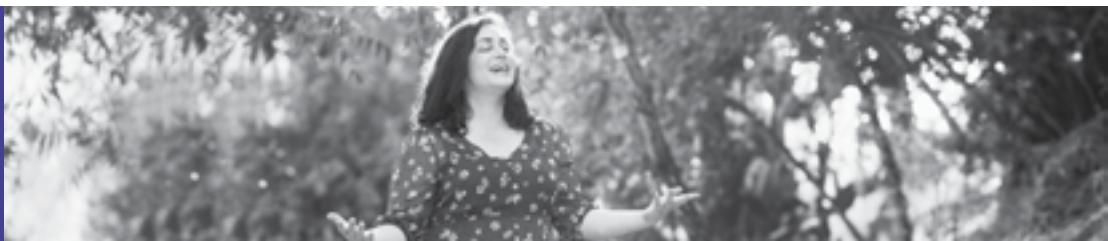
נושא תפילה, שיזרע בלב כל יושבי חלד, זרע השלום

אתה נוצר האדם, תיתן בידינו כח לנצור אורחות משפט, ותשים בלבנו דרכי אהבתך ויראתך בלבב שלם, המה יוסיפו אומץ אל יחידתנו. אתה אשר עיניך משוטטים ברגע קט בכל הארץ כולה, תזרע, בלב כל יושבי חלד, זרע השלום, לאהוב איש את אחיו, ואיש ברעהו ידבקו כאחים ורעים נאמנים וטובים, כולם כאחד, ויקריבו לפניך יחד כולם, שירי אהבתך והכרת טובתך אשר נתת מהודך עליהם.

חכם חזקיה דוד אבולעפיה, בן זקונים, חלק שני, עמוד ע"ה, הוצאת המדפיס אליעזר סעדון, ליוורנו תקנ"ד (1793)

חכם חזקיה דוד אבולעפיה

טבריה, ישראל - נפטר בתקל"ג (1772) נכדו של רבי חיים אבולעפיה הראשון, ממחדשי הישוב היהודי בטבריה. נשא לאישה את בתו של רב העיר טריאסטי, מכיוון שלא נולדו להם בנים, קרא לספרו 'בן זקונים'. כתבי יד נוספים שכתב 'שגיון לדוד' ו'קינת מנטובה' נשרפו ואינם.

מקורות

שירה - שבת אחים גם יחד

1. תהילים, פרק קנ, פס' א-י
2. יוצר יחידתי, רבי משה זכות
3. חכם יעקב ש' קצין, קציני ארץ, עמ' שלה - שלו, מכון 'אהבת שלום', ירושלים, תשנ"ה (1995)
4. חכם רפאל חיים שושנה, תיעוד טלוויזיוני נדיר של רשות השידור על שירת הבקשות בבימויו של אדיר זיק
5. תהילים, פרק קיא, פס' א-י
6. אודה אל חי, רבי יהודה קצין
7. חכם ישראל קושטא, 'מוסר אב', הקדמה, דף ג-ח, ליוורנו, תרי"ג (1853)
8. חכם חיים יוסף דוד אזולאי, ראש דוד, פרשת בשלח, דף נ"ד ע"ב. דפוס אליעזר שלמה, מנטובה איטליה, תקל"ו (1776)
9. תהילים, פרק קמט, פס' א-ט
10. אבני אקדח, סימן אברהם - מחבר לא ידוע
11. חכם אליהו הכהן, שבט מוסר, חלק ב, פרק לד, סימן י"ח, הוצ' מפעל שבט מוסר, מנצ'סטר, י-ם, תש"ם (1980)
12. חכם אברהם מונסוניגו, שיורי מצוה, חלק ב', עמ' 126, אורות יהדות המגרב, לוד, תשס"ה (2005)

בקשה - שחר אבקשך

13. תהילים, פרק קל, פס' א-ז
14. אל מסתתר, ר' אברהם מימין
15. חכם אליהו יצחק חזן, ידי אליהו, חלק א', דף פ"ד, דפוס ציון, ירושלים, תר"ץ (1930)
16. חכם ישועה הלוי, לי לישועה, דפוס אג"ן [אברהם גאגין] ע"י המנהל שמואל הלוי צוקערמאן, ירושלים, תרמ"ג (1883)
17. תהילים, פרק קכא, פס' א-ח
18. למענך ולא לנו, מחבר לא ידוע

19. חכם חיים סינאוני, תורת חכם, עמ' רמ"א, יהוד, תשס"ו (2006)
20. חכם חיים יהושע אלעזר הכהן חמצי, ולבש הכהן דף רכ"ז, עמ' א', איזמיר, תרמ"ט (1889)
21. תהילים, פרק קלז, פס' א-ט
22. יְהִי כְמוֹץ, רבי ישראל נג'ארה
23. חכם אליהו דוויק הכהן, ברכת אליהו, פרשת נצבים, דף עח, עמ' א, דפוס יעקב נוניס ואיס ורפאל מילדולה, ליוורנו, תקנ"ג (1793)
24. חכם חי הכהן, כה לחי, דרושים, דף נט, עמ' ב, דפוס דוד עידאן - מכ'לוף נג'אר, ג'רבה-סוסה, תרע"ט (1919)

גאולה - מעין עולם הבא

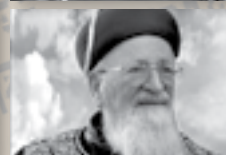
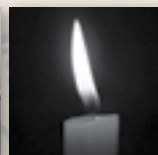
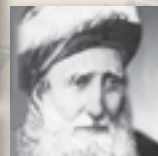
25. תהילים, קכו, פס' א-ה
26. אל הר בת ציון, מיוחס לרבי אבטליון בר מרדכי דויק
27. חכם מארי שמואל יוסף עדני, נחלת יוסף, הוצאת אחיו שילה יוסף מ' ישועה, ירושלים, תרנ"ז (1897)
28. חכם משה מימון, הלכה למשה, עמ' ל"ז, דפוס סלומון, ירושלים, תשי"ח (1958)
29. תהילים, פרק קמז, פס' א-יג
30. ישמח הר ציון, מחברו לא ידוע
31. חכם יוסף מרדכי סיבוני, ים המוסר, חלק א', פרשת תולדות, עמ' פ"ג, ירושלים, תשס"ט (2009)
32. חכם יוסף ענתבי, ויצבור יוסף, דף קצ"ז ע"א-ב, דפוס שמואל הלוי צוקרמן, ירושלים, תרע"ט (1919)
33. תהילים, פרק צב, פס' א-יד
34. א-להים דיבר בקדשו, ר' דוד חסין
35. יפהפיה לבבתיני, מיוחס לר' ישראל נג'ארה
36. חכם יהודה אריה ממודנה, לקט כתבים, עמ' 163-164, הוצאת ספריית דורות - מוסד ביאליק, ירושלים, תשכ"ח (1968)
37. חכם חזקיה דוד אבולעפיה, בן זקונים, חלק שני, עמוד ע"ה, הוצאת המדפיס אליעזר סעדון, ליוורנו (1793)

לעילוי נשמת חכמי ישראל

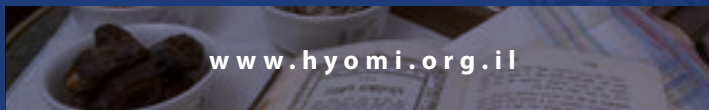
דע שמנהגינו להדליק נר נשמה לכבוד הצדיקים
ולעילוי נשמתם, שנאמר נר ה' נשמת אדם.
ומה טוב להוסיף מאור התורה על אור הנר,
שנאמר נר מצווה ותורה אור.
ומה טוב להרבות מתורת הצדיק ביום פטירתו,
שאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי
כל תלמיד חכם, שאומרים דבר שמועה מפיו
בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר.
ואף אם כל השמים יריעות, וכל בני אדם
לבלרים, וכל היערים קולמוסים,
איננו יכולים לכתוב מה שלימדו רבותינו. אך
טוב מעט לצדיק, ובזכות תורתו הקדושה,
ובזכות הלימוד שילמדו ישראל בשמו, ביום
פטירתו, הקב"ה ישים חלקנו עמם,
ולעולם לא נבוש כי בקב"ה בטחנו, ועל חסדו
הגדול באמת נשעננו,
ומה רב טובך אשר צפנת ליראך.

החכם היומי • שירת הבקשות

חיה נאמן, מנהלת מפת"ח - מרכז פיתוח תהליכים חינוכיים, כל ישראל חברים

בית כל ישראל חברים בית ספר חקלאי מקווה ישראל חולון 5891000
טלפון. 072-2566671 • פקס. 072-2566690 • www.kiah.org.il